

Lainsäädäntöneuvos Leena Mäkipää

6.2.2026

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto hallituksen esityksestä HE 195/2025 vp eduskunnalle laeiksi ympäristönsuojelulain ja rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikkoa koskevassa asiassa. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ympäristönsuojelulakia ja rikoslakia. Esityksen mukaan Euroopan parlamentin ja neuvoston fluorattuja kasvihuonekaasuja, otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä teollisuuslaitosten ympäristötietojen ilmoittamista ja teollisuuspäästöportaalin perustamista koskevia asetuksia täydennettäisiin antamalla niitä koskevat kansalliset rangaistussäännökset.

Oikeusministeriö lausuu esityksestä kunnioittavasti seuraavan:

Ympäristönsuojelulain 225 §:n muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan ympäristönsuojelulain 225 §:n muuttamista. Esityksen mukaisesti mainittua, ympäristönsuojelulain rikkomista koskevaa pykälää muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin rangaistavaksi eräitä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/573 fluoratuista kasvihuonekaasuista, direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 517/2014 kumoamisesta (jäljempänä *F-kaasuasetus* tai *uusi F-kaasuasetus*), Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/590 otsonikerrosta heikentävistä aineista ja asetuksen (EY) N:o 1005/2009 kumoamisesta (jäljempänä *otsoniasetus* tai *uusi otsoniasetus*) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1244 teollisuuslaitosten ympäristötietojen ilmoittamisesta, teollisuuspäästöportaalin perustamisesta ja asetuksen (EY) N:o 166/2006 kumoamisesta (jäljempänä *päästöportaaliasetus*) vastaisia tekoja. Uudella F-kaasuasetuksella on kumottu vanha F-kaasuasetus ((EY) N:o 517/2014) ja uudella otsoniasetuksella vanha otsoniasetus ((EY) N:o 1005/2009). Voimassa olevassa ympäristönsuojelulain 225 §:ssä on säädetty rangaistavaksi eräitä vanhan F-kaasuasetuksen ja vanhan otsoniasetuksen vastaisia tekoja.

Esitykseen sisältyvän ympäristönsuojelulain 225 §:n muutosehdotuksen osalta oikeusministeriö toteaa, että joiltakin osin pykälän 1 ja 2 momentteihin ehdotettujen muutosten sanamuotoja olisi tarpeen tarkistaa. Esityksessä ehdotetaan esimerkiksi ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin 7 kohdan muuttamista siten, että siinä säädettäisiin rangaistavaksi

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

eräiden niin sanotussa päästöportaaliasetuksessa säädettyjen velvollisuuksien laiminlyönti. Kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi esimerkiksi mainitun asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisen ilmoituksen laiminlyönti. Asianmukaista olisi viitata tekstissä *ilmoitusvelvollisuuden* tai ilmoituksen *tekemisen* laiminlyöntiin. Lisäksi esimerkiksi pykälän 1 momentin 10 kohdan b alakohdassa viitataan ”7 artiklan mukaisen tai 13 artiklan 16 kohdan kirjanpitoa tai sen säilyttämistä koskevan velvollisuuden tai 13 artiklan 17 kohdan mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden” laiminlyöntiin. Sana ”mukaisen” vaikuttaisi olevan tarpeen siirtää jäljemmäksi siten, että kohta kuuluisi ”7 artiklan tai 13 artiklan 16 kohdan *mukaisen* kirjanpitoa tai sen säilyttämistä koskevan velvollisuuden tai 13 artiklan 17 kohdan mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden”. Pykälän 1 momentin 11 kohdan a alakohdassa mukaista-sana tulisi muuttaa muotoon ”mukaisen”. Lisäksi esimerkiksi pykälän 2 momentin 1 kohdasta tulisi poistaa ylimääräinen sana ”vastoin”.

Ehdotetuissa uusissa mainitun pykälän 1 momentin kohdissa ja alakohdissa sekä uuden 2 momentin kohdissa on joiltakin osin viitattu relevantteihin uuden F-kaasuasetuksen ja uuden otsoniasetuksen säännöksiin artiklakohtaisesti ja joiltakin osin tätäkin yksityiskohtaisemmin artiklan kohtaan tai kohtiin viittaamalla. Oikeusministeriö kiinnitti seikkaan huomiota lausuntokierroksella olleesta esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa (VN/9343/2025-OM-10). Siltä osin kuin säännöksissä viitataan F-kaasuasetuksen tai otsoniasetuksen säännöksiin artiklakohtaisesti, olennaisten artiklan kohtien sisältöä on sinänsä asianmukaisesti selostettu säännöskohtaisissa perusteluissa. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, miksi joissakin 225 §:n 1 tai 2 momentin kohdissa tai alakohdissa viittaus asetukseen on artiklatasoinen, kun säännöskohtaisissa perusteluissa on kuitenkin selostettu säännöksen koskevan käytännössä esimerkiksi vain jotakin tai joitakin artiklan kohtia ja siten tarkempikin viittaus vaikuttaisi olevan mahdollinen. Tämä koskee esimerkiksi ehdotettua 225 §:n 1 momentin 10 kohdan a alakohtaa ja 2 momentin 1 kohtaa, jotka koskevat eräitä F-kaasuasetuksen 4 artiklan vastaisia tekoja.

Ehdotetun ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin 7 kohdassa viitattaisiin muun muassa päästöportaaliasetuksen 9 artiklan 1 kohtaan. Näiltä osin oikeusministeriö kiinnitti lausuntokierroksella olleesta esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa huomiota muun muassa asetuksen 9 artiklan mukaisen velvollisuuden täsmällisyyteen ja rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellytyksiin. Mainitun kohdan säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan muun muassa ympäristönsuojelulain 62 §:ään, jonka mukaan ympäristöluvassa on oltava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta, niissä käytettävistä mittausmenetelmistä ja tulosten arvioinnista. Lisäksi perusteluissa tuodaan esiin, että rangaistavaksi tulisivat teot, jossa toiminnanharjoittaja ei noudata luvassa määrättyä tarkkailun laadunvarmistusta koskevia määräyksiä tai toiminnanharjoittaja ei viranomaisen pyynnöstä huolimatta korjaa tulosten laadullisia puutteita. Ei vaikuta selvältä, että rangaistussäännöksen sanamuoto kattaisi perusteluissa mainitut esimerkit. Oikeusministeriö kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti rangaistavaa on laiminlyödä ympäristöluvan lupamääräyksen mukainen velvollisuus. Vaikuttaakin siltä, että ainakin osa teoista, joiden olisi hallituksen esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan tarkoitettu olevan rangaistavia ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin uuden 7 kohdan mukaisesti, on jo säädetty rangaistavaksi saman momentin 2 kohdassa.

Ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin 12 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi toimiminen vastoin 159, 161, 162, 162 a, 163 tai 165 §:n nojalla annettua valtioneuvoston asetusta. Asetuksella on säännöskohtaisten perustelujen mukaan tarkoitus täsmentää lain 17

luvussa olevia säännöksiä, ja se on (ollut) tarkoitus antaa vuoden 2025 aikana. Oikeusministeriö toteaa, että niin sanotut blankorangaistuskriteerit, joihin kuuluu muun muassa se, että rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset on kirjoitettu rangaistussäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja että aineelliset säännökset käsittävästä normistosta tulee käydä ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus, on huomioitava myös valmisteltaessa selkeää lakia alemman asteista normistoa, jonka rikkominen voisi olla rangaistavaa.

Ympäristönsuojelulain 225 §:n ehdotettavan uuden 2 momentin 1 kohdan mukaisesti ympäristönsuojelulain rikkomisena rangaistavaa olisi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *huolimattomuudesta* esimerkiksi päästää fluorattuja kasvihuonekaasuja vastoin F-kaasuasetuksen 4 artiklan vastaisesti. Otsoniasetuksen vastainen aineen päästäminen olisi rangaistavaa uuden 2 momentin 6 kohdan mukaisesti. Kuten pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa tuodaan esiin, F-kaasuasetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti fluorattujen kasvihuonekaasujen *tahallinen* päästäminen ilmakehään on kielletty, jos päästäminen ei ole teknisesti välttämätöntä aiottua käyttötarkoitusta varten. Myös otsoniasetuksen 21 artiklan 1 kohdassa kielletään otsonikerrosta heikentävien aineiden *tahallinen* päästäminen ilmakehään. Esityksestä ei käy ilmi, miksi mainittu menettely ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi huolimattomuudesta, vaikka aineellinen kieltä koskee tahallista menettelyä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan rangaistussäännöksen syyksiluettavuuden osalta on perusteltua noudattaa aineellisessa kiellossa säädettyä.

Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen voimaantulon osalta ehdotetaan, että lain 225 §:n 1 momentin 7 kohtaa sovellettaisiin vasta 31 päivästä tammikuuta 2028. Esityksen voimaantuloa koskevassa jaksossa 9 lain 225 §:n 1 momentin 7 kohdan osalta todetaan, että sitä sovellettaisiin 1.1.2028 alkaen. Seikkaa perustellaan sillä, että päästöportaaliasetus, jonka vastaisista menettelyistä kohdassa on kyse, tulee sovellettavaksi 1.1.2028. 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä on kuitenkin ehdotettu, että 225 §:n 1 momentin 7 kohtaa sovellettaisiin 31 päivästä tammikuuta 2028.

Ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin 7 kohta olisi ilmeisesti tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin lakiehdotus muutoin (esityksen mukaan keväällä 2026).

Esitykseen sisältyy todetulla tavalla epäselvyyttä siitä, mitä on tarkoitettu 225 §:n 1 momentin 7 kohdan soveltamisen alkamisen osalta. Joka tapauksessa se, että rangaistussäännös tulisi voimaan tietyssä ajankohtana (keväällä 2026), mutta sitä alettaisiin soveltaa myöhemmästä ajankohdasta alkaen, voisi johtaa epäselvyyteen rangaistussäännöksen merkityksestä aikana säännöksen voimaantulon jälkeen mutta ennen sen soveltamisen alkamista. Esityksessä ei ole esitetty perusteluita sille, miksi säännöksen olisi tarpeen tulla voimaan jo keväällä 2026, vaikka siinä viitattua asetusta on tarkoitus alkaa soveltaa vasta 1.1.2028.

Näin ollen vaikuttaisi olevan asianmukaista säätää, että ympäristönsuojelulain 225 §:n 1 momentin 7 kohta tulisi voimaan siitä hetkestä alkaen, jolloin päästöportaaliasetusta aletaan soveltaa eli 1.1.2028 (tai 31.1.2028, jos sille on jokin peruste).

Muut huomiot

Esitykseen sisältyy ehdotus rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan h ja i alakohtien sekä 5 kohdan b ja c alakohtien muuttamisesta siten, että viittaukset kumottuihin vanhoihin F-kaasuasetukseen ja otsoniasetukseen korvattaisiin viittauksilla uusiin F-kaasu- ja

otsoniasetuksiin. Ehdotuksella ei hallituksen esityksen mukaisesti olisi vaikutusta rikoslain kattaman rangaistavuuden alaan. Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa mainittuun ehdotukseen.

Kuten hallituksen esityksessä tuodaan esiin, keväällä 2024 annettuun uuteen ympäristörikosdirektiiviin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1203 ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivien 2008/99/EY ja 2009/123/EY korvaamisesta) sisältyy eräitä F-kaasuasetuksen ja otsoniasetuksen vastaisia menettelyjä koskeva kriminalisointivelvoite ja muita siihen liittyviä velvoitteita. Direktiivin täytäntöönpanon valmistelu on meneillään (hanke OM034:00/2024 valtioneuvoston Hankeikkunassa). Ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskeva luonnos hallituksen esitykseksi on tarkoitus lähettää piakkoin lausuntokierrokselle. Asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 24.

Esityksen sivuilla 6–7 on arvioitu asetusten menetetyksi julistamista ja takavarikointia koskevien seuraamusten suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön. Tältä osin on muun ohella todettu, että rikoslain menettämisseuraamuksia koskevan 10 luvun soveltamisala on yleinen ja sitä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin Suomen lainsäädännössä rangaistaviksi säädettyihin tekoihin, jollei erikseen toisin säädetä. Sama koskee pakkokeinolain säännöksiä vakuustakavarikosta ja takavarikosta, jos tarkoituksena on menettämisseuraamuksen turvaaminen. Rikoslain 10 luvun osalta on viitattu tarkemmin luvun 5 §:ään muun omaisuuden menettämisestä.

Oikeusministeriö on aikaisemmin esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa todennut, että rikoslain 10 luvun ja pakkokeinolain 7 luvun säännökset täyttänevät F-kaasuasetuksen 31 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja otsoniasetuksen 27 artiklan 3 kohdan b alakohdan vaatimukset menetetyksi julistamisen ja takavarikoinnin osalta, jos lainkohdissa tarkoitettu tavaroiden laiton hankkiminen on Suomessa kaikilta osin rikoksena rangaistavaa (alleviivaus ja kursivointi tässä). Oikeusministeriö on kyseisessä lausunnossaan katsonut, että viimeksi mainittua seikkaa olisi syytä selvittää esityksen perusteluissa. Lausunnossa on myös menettämisseuraamuksen tuomitsemisen edellytysten kannalta pidetty tärkeänä selvästi avata, mikä on se Suomessa rangaistavaksi säädetty tai tulevaisuudessa rangaistavaksi säädettyvä menettely, joka täyttää asetuksen edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettujen tavaroiden laittoman hankkimisen, ja johtaa rikoslain 10 luvun 5 §:n soveltamiseen.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan esityksessä ei ole suoraan vastattu edellä mainittuun kysymykseen tavaroiden laittoman hankkimisen suhteesta kansalliseen lainsäädäntöön. Jos-sain määrin epäselväksi jää, mitä kaikkea asetusten sanamuodolla laittomasti hankituista tavaroista (engl. "illegally obtained goods") on tarkoitus kattaa. Käsitettä ei ilmeisesti ole asetuksissa täsmennetty. Asetusten muiden säännösten (esimerkiksi F-kaasuasetuksen johdanto-osan 40 kappale, 23 artiklan 12 kohta, 28 artiklan 4 kohta; otsoniasetuksen johdanto-osan 25 kappale, 15 artiklan 1–2 kohta, 17 artiklan 11 kohta, 25 artiklan 4 kohta) perusteella vaikuttaa siltä, että menetetyksi julistaminen tai takavarikointi voi koskea yleisesti mitä tahansa viranomaisten markkinoilla havaitsemaa, asetuksissa kiellettyä tuotetta.

Esityksen sivujen 7–8 perusteella tarkoituksena vaikuttaa olevan, että asetusten velvoitteet toteutetaan kansallisesti säätämällä velvoitteiden rikkomisen kaikilta osin rikosoikeudellisesti rangaistavaksi. Tällainen laajempi ratkaisu kattanee siten myös asetusten seuraamussäännöksissä viitattua laittomasti hankitut tavarat. Jos asetuksissa kielletty laittomien tavaroiden

käsittely on Suomessa kaikilta osin rikoksena rangaistavaa, kansallisen lainsäädännön voidaan arvioida täyttävän asetusten velvoitteet menetetyksi julistamisen ja takavarikoinnin osalta.